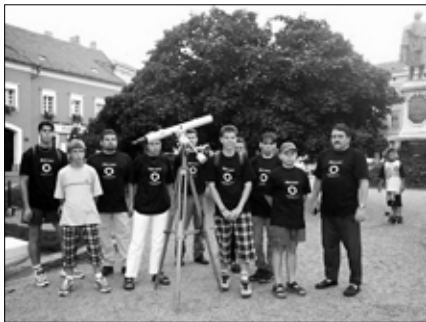

Tíz éves a Stella Sopron

2000. március 11-én, a Csillagászat Napja alkalmából öten – Bacsárdi László, Kiss Gyula, Szabó Sándor, Szitkay Gábor és Tóth Zoltán – távcsöves bemutatót szerveztünk Sopronban. A bemutató Kiss Gyula és Bacsárdi László véletlen találkozásának volt köszönhető, de ez lett az első nagy, szervezett amatőrcsillagászati megmozdulás városunkban: a rossz délutáni idő ellenére több mint kétszázan voltak kíváncsiak programunkra. Öt nap múlva Kiss Gyulának a Berzsényi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) dísztermében tartott előadása után több mint 20 személy jelezte, érdeklődne egy rendszeresen működő amatőrcsillagászati csoport tevékenysége iránt. Végül március 29-én, a Meteor okkultációs rovatvezetőjének tulajdonában lévő vendéglátóipari egységben már azzal az elhatározással állhattunk fel az asztaltól, hogy megalakítjuk a Stella Sopront, az MCSE soproni csoportját.

Alakuló csapatunk 2000. augusztus 11-én, a soproni Napfogyatkozás-émléknapon

A szükséges aláírások napokon belül összegyűltek: első tagjaink között – a már említetteken kívül – Bolbek Mártát, Dubek Lászlót, Kiss Dávidot, Márkus Istvánt, Németh Györgyöt, Oravecz Dezsőt, Oravecz Katalint, Petyus András, Puppí Katalint, Sipos Tamást, Sipócz Brigittát és Zima Juditot üdvözölhettük. Az események pedig

felpörögtek. A Csillagászat Napja sikerén felbuzdulva úgy döntöttünk, hogy kimegyünk az emberek közé, és mindenkihez közelebb hozzuk a csillagokat. Sopron forgalmas pontjain havonta egyszer-kétszer távcsöves megfigyeléseket tartottunk, rendszeres szereplőivé válva a szombati estéknek. Sok ember életében először láthatta a Holdat távcsövel – néhányan nem is akarták elhinni, hogy mindezt ingyen tehetik meg. A Soproni Tavaszí Vásár napjai alatt sokan jöttek oda távcsöveinkhez, hogy megismerkedjenek a napfoltokkal és a napkitörésekkel.

Honlapot fejlesztettünk, levelezőlistát készítettünk, tevékenységünket népszerűsítő kiadványt nyomtattunk, logót készítettünk, támogatókat kerestünk. Már tavasszal sikeresen nyertünk pénzt egy önkormányzati pályázaton, így 2000. augusztus 11-én egy egész napos rendezvényt, a Napfogyatkozás-émléknapot rendezhettük meg városunkban. A nagyközönségnek szóló programjaink mellett szakmai és szelőlőhétvégeket, valamint havi rendszerességgű találkozókat is tartottunk, hogy újabb és újabb programokat találjunk ki, valamint szakmai tanácsokat és ötleteket osszunk meg egymással. Jó kapcsolatot építettünk ki a helyi médiával, havonta rádióműsorral jelentkeztünk, rendezvényeink beharangozóit rendszeresen megjelentek a városi újságban is. Akkoriban az internet még nem volt annyira elterjedt, így tagtársainkat leginkább postai úton értesítettük programjainkról. Az évek folyamán több, sokáig emlékezetes momentum részeseivé is válhattunk: az egyik városi bemutatónkon például egy busz sofőrje kiugrott a piros lámpánál várakozó járműből, hogy belenézhesen a távcsövekbe; míg a 2004-es Vénusz-átvonulást egy „szolgáltatban lévő” kukásautó személyzete is velünk csodálta.

Kiss Gyula vezetésével több középiskolában (Berzsényi Líceum, Vas-és Villamosipari Szakközépiskola) zajlott két éves csillagászati

szakkör, az évtized közepén pedig a Soproni TIT-tel közösen elindított, a városunk híres csillagász-szülőlténék is emléket állító Fényi Gyula Csillagászati Szabadegyetem hozott új lendületet csoportunk életébe. Szalai Tamás, Kiss Gyula és Csukovits György lelkes munkájának köszönhetően a nagyközönség nyolc féleven keresztül hallhatott érdekességeket országosan ismert, nagyszerű előadóktól (többi programunkhoz hasonlóan – térítésmentesen). Bár a korábbi, havi rendszerességgű programsorozat jelenleg szünetel, a helyi TIT-tel való együttműködésünk esetenkénti előadások, filmvetítések és asztrofotó-kiallítások formájában továbbra is él. A távcsöves bemutatásokkal és iskolai előadásokkal kapcsolatban aktivitásunk sem csökkent – a Csillagászat Évés programjainkon mintegy 3500 ember vett részt, míg honlapunk (<http://sopron.mcse.hu>) látogatottsága meghaladta az 50 ezret. S bár az évek során néhányan – ideiglenesen vagy hosszabb távon – messze kerültünk Soprontól, a Stella csoport összeteköt bennünket – és szerencsére évről évre köszönhetünk sorainkban néhány új arcot is („hivatalos” taglétszámunk jelenleg 25 fő körül van, ami csaknem még egyszer ennyi támogató rokonnal, barátal, rendszeres vendéggel egészíthető ki).

A Rozetta-köd (NGC 2244) Dubek László tagtársunk felvételén

Természetesen az ismeretterjesztés mellett az észlelések is fontos részét képezik életünknek, melyek hol csoportosan, hol magányosan zajlanak. Az évek során bejárattott, Sopron környéki és ausztriai észlelőhelyek mellett mára több tagtársunk is saját kis

„zugot” (magán-csillagvizsgálót, észlelőbódét) épített ki magának házának udvarán. A Meteor olvasói számára sem ismeretlen, 50,8 cm-es Dobson (a „Kisalföldi Óriás”) is két tagtársunk, Szabó Sándor és Tóth Zoltán tulajdona – előbbi barátunk pedig azzal is megörvendeztette a szűkebb és tágabb környezetében élő amatőrcsillagászokat, hogy vendéglátóipari egységét sikeres távcsőforgalmazó vállalkozásra cserélte...

Elmondhatjuk tehát, hogy a Stella Sopron első évtizede izgalmas és tartalmas volt. A csoport vezetőjeként elsőként Bacsárdi László, aztán Petyus András, majd Kiss Gyula fogta és fogja össze a soproni és Sopron környéki amatőrcsillagászokat. Még mindig büszkén őrizzuk Sopron egykori polgármesterének levelét, amelyben feljogosított minket a „Sopron” név használatára, és sok sikert kívánt tevékenységünkhöz. Mi pedig igyekeztünk sikeresen tevékenykedni – legyen szó távcsöves bemutatókról, ismeretterjesztésről, szakkör-tartásokról, vagy észlelésekről. Sipőcz Brigitta és Szalai Tamás személyében nem is akármilyen két csillagászt adtunk az országnak. Tagjaink ott vannak a Meteor szerkesztőbizottságában és az MCSE „közéletében”, s emellett más területeket is „bevetünk” (mint például a Természet Világa szerkesztőbizottsága vagy a Magyar Asztronautikai Társaság vezetősége); közben pedig két tagunk is elnyerte a „Sopron Ifjú Tehetsége” kitüntetést. Sok diákkal ismertettük meg a csillagászat szépségeit, s számos embertársunknak adtuk meg a lehetőséget, hogy távcsöveink segítségével közelebb kerüljön a csillagokhoz. Gyümölcsöző kapcsolatokat ápolunk városunk fő tudományos intézményeivel (Nyugat-Magyarországi Egyetem, MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézet) és iskoláival, valamint a Fertő-Hanság Nemzeti Parkkal. A helyi média több képviselőjét (kiemelve a Corvinus Rádiót, a Kisalföld napilapot és a Fertőpart hírportált) is a „magunk oldalára” állítottuk, ami még inkább elősegítheti törekvéseinket. Munkánk még nem ért véget – kíváncsian várjuk, mit hoz a következő tíz esztendő.

Bacsárdi László, Kiss Gyula, Szalai Tamás

Dermesztő ismeretek

Az ismeretterjesztő csatornák sokáig üde színfoltnak számítottak a televíziós kínálatban. Előbb vagy utóbb, de itt köt ki a távkapcsolóval babráló néző, ha már végképp nem bírja a kereskedelmi adók ostoba szappanoperáit és végtelenbe nyúló reklámblokkjait. A jobb sorsra érdemes fogyasztó azonban már az ismeretterjesztésbe is kezd beleunni. Ott is egy kaptafára megy minden. Az izgalomtól unatkozva figyelhetjük ezrendszer, amint Krokodil Dundi egy mambát hurkol a vérszomjas aligátorra, és így teszi ártalmatlanná a fenevadat. Egy darabig lovagol rajta, aztán elengedi. Barátságos cápák élesítik fogsorukat a hős nehézbúvár atombiztos tengeraltjárójának ablaktörőjén. A lajhárok élete: szenzációs felvételek hatezerszeres gyorsításban! És aztán következnek a második világháborús dokumentumfilmek reggeltől estig, éjjel-nappal. Ki volt a nagyobb gazember? Hitler vagy Sztálin? (Érdekes, a jó emberekről – pl. Jézus – nagyszágregredekkel kevesebb film készül.) Háború a Csendes-óceánon! Vajon ki fog győzni? A japánok vagy az amerikaiak? Megtudja, ha velünk marad! Új hírek a Titanicról: immár az egész roncsojt elhordták. És aztán a csillagászat és az űrkutatási kaptafá-filmek! Kinek volt jobb távcsöve? Galileinek vagy Einsteinnek? Szegény Kennedy elnök naponta több tucatszor mondja el, hogy az évtized végéig amerikai űrhajós fog a Holdra lépni. És Kennedyt naponta több tucatszor lövik le az ezredik dokumentumfilmben, mely a dallasi merényletről húzza le az ezredik bőrt. A dinoszauruszok pedig minden áldott nap újra és újra kihalnak. Kedves nézőink! Az ötletes Floyd ezúttal a londoni szeméttelepen mutat be szabadtéri főzőcskét. És hát persze időről időre becsszannak ezoterikus műsorok is, aztán a szellemjárásosak, a Loch Ness-i szörnyesek, máskor pedig megszállott ufológusok bizonygatják igazukat.

És így tovább. Immár itt is a szenzáció, vagyis végső soron a biznisz a legfontosabb, a figyelem felkeltése érdekében elkövetett kisebb-nagyobb átveréseket már észre se vesszük. Rendkívül tunya életet élő álla-

tokból kapkodó idegbolondot csinálnak az állatfilmek. Na persze ki is lenne kíváncsi a Leó nagy alvása c. folytatásos sorozatra? Nincs történelmi dokumentumfilm, ahol ne illusztrálnák az eseményeket színészekkel: még jelzik is, hogy vigyázat, rekonstrukció! Hátha nincs mindenki tisztában azzal, hogy Artúr király idejében még nem találták fel a videót.

A békésen sétáló tudósok mozgását amikor csak lehet, felgyorsítják, de már senki nem nevet azon, hogy Carl Sagan Chaplin módjára szalad fel a rádiótávcső lépcsőjén. Mert ugye azt a kis időt se lehet kivárni, gyorsítani kell, pergővé tenni a filmet, rángatni a kamerát, mert az egyrészt trendi, másrészt jaj, csak nehogy elkapcsoljon a szőröző fogyasztó, ha néhány másodpercig „nem történik semmi”.

Kíváncsi vagyok, mondjuk tíz év múlva hová fokozódik a pörgés? A lajhárok életét hatvanezerszeresen felgyorsítva mutatják be? Számítógéppel modellezett Hitler–Sztálin rúdugróversenyt prezentálnak „ha a diktátorok rúdugróknak születtek volna” alcímmel? Netán a Híres ragadozók: az üregi nyúl c. film lesz a sláger? Vagy a Száguldás a semmibe: az éti csiga és az ET?

Már ma se szabadulhatunk a reklámoktól: a fékezett habzású mosóportól, az autótól, amihez az embert tervezték, vagy éppen a mobiltelefonról: a telefonod is Te vagy, mert abban végződik az éned! Ha megkérdézzük a mellékhatásokról háziorvosunkat, gyógyszerészünket, az se használ. Vajon hányan fogadjuk meg bölcs tanácsukat? „Uram/asszonyom, egyetlen gyógyszer van: ne nézzen tévét. A valóság nem az üvegdobozban van, hanem odakint. Menjen ki az utcára, figyelje az embereket. Menjen ki a természetbe, figyelje, mi folyik ott. Lélegezzen mélyeket.”

Uram/asszonyom! Fogja a távcsövet, menjen ki a kert végébe, és távcsövezzen. Észleljen! Tudja mit? Ha esik, akkor is vigye ki! Fogja az esernyőt, és álldogáljon az esőben a kukker mellett. Még így is jobban jár, mint Krokodil Dundival!

Bokor Katalin